

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

D I R E C T O R : C I R U E C O N O M U

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Inalta Curte de casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	40 lei
6 luni	20 "
3 luni	10 "
Străinătate: 50 lei pe an, 25 pe 6 luni	

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI—5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON № 16/98

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

S U M A R**O ficțiune.**— Chestiunea sezinei și dificultățile ce ea ridică, de d. Șt. Scriban;**JURISPRUDENȚĂ :**Inalta Curte de casație și justiție, s. II: *Obștea locuitorilor Roseti-Volnași și Aristide Agapiade cu Ștefan Petrovici-Armis și alții, cu o Notă de d-l profesor I. Tanoviceanu;***O FICȚIUNE****CHESTIUNEA SEZINEI ȘI DIFICULTĂȚILE CE EA RIDICĂ**

Ficțiunile nu-mi sunt simpatice, pentru că ne scot din domeniul realității, al observației științifice, deși, une-ori, par necesare. O ficțiune nu se aseamănă cu o teorie, cu o ipoteză științifică, căci acestea derivă dintr-o serie de observațiuni, sunt rezultatul unei inducțiuni și, ca atare, se impun, până când fapte noi vin să sdruncine vechea ipoteză, cum s'a întâmplat cu descoperirea radiului.

Ipoteza, teoria se întemeiază pe nevoia impetuoasă a minții omenești de a-și explica unele fenomene. Ficțiunea n'are acest nobil imbold, ea e o creațiune a legiuitorului. Și e curios că, tocmai în drept, care e menit să cârmuiască realități, nu entități metafizice, ficțiunile să joace încă un rol important și multe soluțiuni să nu poată fi explicate de cât pe această cale. Poate tocmai de aici s'a fixat principiul că numai legiuitorul are dreptul de a crea ficțiuni și că ele sunt de strictă interpretare.

Acestea zise, să venim la câte-va chestiuni mai delicate din obscura materie a sezinei, despre a cărei origine nu știm nimic sigur, căci unii o consideră izvorând din dreptul consultudinar și din termenii art. 653 C. civ., de unde și so-

luțiunea că sezina e individuală, nu colectivă, adică că ea aparține numai rudelor chemate la moștenire după gradul lor de inrudire cu defunctul, nu tuturor rudelor de-o-dată ¹⁾.

După altă părere, sezina e colectivă, ea derivând din coproprietatea familială a dreptului germanic ²⁾.

Codul Calimach nu cunoștea instituția sezinei ³⁾.

Iată, prin urmare, de la început, nedumeriri chiar în privința originii acestei ficțiuni, despre care Planiol zice că, în tot dreptul francez, nu-i instituție despre care să se vorbească mai mult, și care totuși să fie înțeleasă mai puțin ⁴⁾. Tocmai pentru a limpezi lucrurile, el o urmărește în dezvoltarea ei istorică.

După codul nostru, sezina o au numai ascendenții și descendenții, pe când ceilalți moștenitori intră în posesiunea succesiunii cu permisiunea justiției. Vechiul text corespunzător francez, art. 724, zice că moștenitorii legitimi au sezina de plin drept, *cu îndatorire de a plăti toate datoriile succesiunii*, pe când copiii naturali, soțul supraviețuitor și statul trebuie să fie trimiși în posesiune de justiție.

Iată, prin urmare, două deosebiri de la textul francez fără temeii aparent. La noi deci toți moștenitorii continuă persoana defunctului, pe când la francezi numai cei legitimi, căci ei singuri plătesc datoriile. Ceilalți moștenitori succed numai la bunuri.

În 1896 legiuitorul francez a modificat astfel textul art. 724: «Les héritiers légitimes et les héritiers naturels sont saisis de plein droit des biens, droits et actions du défunct sous l'obliga-

¹⁾ Laurent, IX, 231; Huc, V, 31; Baudry-Lacantinerie et Wahl, I, 168; Planiol, III, 1935, ed. II-a; Alexandresco, III, p. 233, n. 1; Dalloz, Code civil annoté, n. 19 de sub art. 724; Fuzier-Herman, n. 28 de sub art. 724.

²⁾ Massé et Vergé sur Zachariæ, IV, § 609. Vezi și autorii citați.

³⁾ Alexandresco, III, p. 232, n. 2.

⁴⁾ Planiol, III, 1929.

tion d'acquitter toutes les charges de la succession. L'époux survivant et l'État doivent se faire envoyer en possession».

Cum vedem, legiuitorul francez a întins sezina și la moștenitorii naturali, adică copiii naturali, tații și mamele naturale, cari, ast-fel, sunt transformați în moștenitori legitimi ⁵⁾.

De unde această deosebire, de ce unii moștenitori să aibă iar alții să nu aibă sezina, posesiunea de drept, căci proprietatea o au toți, deplin drept, din ziua morții? Dacă toți moștenitorii, legitimi, neregulați și anormali (art. 316 C. civ.) sunt proprietari, e straniu ca să nu fie posesori. Acesta e însă unul din principalele efecte ale ficțiunii. Mai mult, moștenitorii cu sezina deși pot să nu fie proprietari pe întreaga succesiune, au totuși posesiunea tuturor bunurilor. Ba se poate întâmpla ca sezina s'o aibă moștenitorii legitimi excluși de la moștenire, caz ce se poate întâmpla când legatele cu titlu universal absorb întreaga succesiune ⁶⁾.

Ne întrebam mai sus de ce unii moștenitori să aibă, iar alții să nu aibă sezina? Laurent (IX, 229) crede că unii moștenitori au sezina din cauză că sunt cu titluri sigure, ceea-ce înseamnă că ei nu mai pot fi puși în discuție că vin la succesiune. Dar acest motiv al marelui jurist care nu e mulțumit de explicația lui Demolombe (XIII, 139), pentru că el lămurește chestiunea pe preferința dată de legiuitor legăturii de sânge, găsește, la rândul-i, un motiv insuficient, de oare-ce pot fi și alți moștenitori cu titluri tot așa de sigure ca și cei cu sezina și totuși n'au acest avantaj. Rămânem dar fără o motivare sau o explicațiune mulțumitoare asupra acestui punct, deși constat că legătura de sânge a jucat un rol important în acordarea sezinei.

După noi, nu e nici un motiv de a clasifica pe moștenitori în acest mod și de aceea vedem că jurisprudența, singurul Digest al țării, după fericita comparație a lui Degre, caută să înlăture, pe cât e posibil, dificultățile și străgănilile ce le ridică chestiunea sezinei.

Tocmai inspirată de acest considerant, Casația a decis că moștenitorii colaterali pot revendica un imobil al succesiunii deținut de un terțiu chiar mai înainte de a fi fost trimeși în posesiune, de oare-ce această formalitate e cerută numai în interesul moștenitorilor, ca succesiunea să nu cadă în mâini străine. Deci terțul deținător nu poate opune la o acțiune în revendicare lipsa trimiterii în posesiune ⁷⁾.

În această deciziune se mai spune că controlul,

dacă acel ce reclamă moștenirea e sau nu moștenitor, se poate face mai bine în ședință publică, unde calitatea eredelui se discută contradictor, nu ca în camera de consiliu, unde trebuie cerută trimiterea în posesiune. Și aceasta pentru că deținătorul imobilului nu are nici-un prejudiciu, de oare-ce fie că moștenitorul a fost trimis în posesiune, fie că n'a fost, în ambele cazuri, are dreptul să discute calitatea succesorului.

Deci, conchide Casația, «*excepțiunea dilatorie imprumută caracterul unei străgănilri pe care justiția o poate înlătura*».

Iată, prin urmare, o importantă distincție pe care suprema Curte o face între terții și comoștenitori, distincție ce nu rezultă din cod. Și D-J Alexandresco, adnotând această decizie, se pronunță în contra ei.

S'a decis însă și contrarul, adică că moștenitorii colaterali au nevoie de sezina numai față de terții, nu și față de cei-l'alți comoștenitori și pot deci, înainte de a dobândi sezina, să reclame moștenirea de la un comoștenitor (*Dreptul*, No. 44/904).

Invers, pot colateralii fi reclamați în justiție înainte de a fi fost trimeși în posesie? S'a decis că nu ⁸⁾. S'a mai decis că petițiunea de ereditate se poate exercita, întocmai ca o revendicare, înainte de trimeterea în posesie, căci e vorba de o acțiune pe care persoana o intentă în numele ei propriu, nu în calitate de reprezentant al unui patrimoniu ⁹⁾.

S'a mai decis că erezii cari au posesiunea de drept a succesiunii continuă persoana defunctului și reprezintă succesiunea cel puțin până la trimeterea în posesiune ¹⁰⁾. În dreptul român însă, nu sezina te face să reprezinți pe defunct, căci cuvintele cari vorbesc despre sarcina plății datoriiilor în art. 724 C. civ. francez au fost eliminate, în cât chiar un moștenitor neregulat reprezintă pe defunct.

Plata datoriiilor nu e un efect al sezinei, ci un rezultat al transmiterii moștenirii, așa că oricel moștenitor plătește datoriiile *ultra vires*, dacă n'a primit moștenirea sub beneficiu de inventar.

Ca rezultat al ficțiunii sezinei, se admite că moștenitorul continuă posesiunea defunctului, de unde și consecința că deși defunctul n'avea o acțiune posesorie din cauză că posedase mai puțin de un an, moștenitorul cu sezina va putea exercita acțiunile posesorii, dacă posesiunea de fapt a defunctului, unită cu posesiunea de drept a sa, va fi de un an, deși, în realitate, moștenitorul n'a făcut nici un act material de stăpânire, deși, poate, nici n'a știut că e moștenitor.

⁵⁾ Planiol, III, 1934.

⁶⁾ Laurent, IX, 208.

⁷⁾ Cas. I, 387/904. *Curierul Judiciar* No. 72/904.

⁸⁾ Cas. I, No. 301/89.

⁹⁾ Cas. I, No. 40/93.

¹⁰⁾ Cas. No. 117/71.

Prin urmare moștenitorul continuă și termină uzucapiunea începută de defunct ⁽¹¹⁾.

Față de toate acestea, urmează că moștenitorul fără sezină n'are exercițiul acțiunilor posesorii, nu poate uni posesiunea lui cu a defunctului, și nici nu poate fi dat în judecată, până la trimeterea în posesiune. Un moștenitor fără sezină nu poate urmări pe debitorii moștenirii, dar nici nu poate fi urmărit până la trimeterea în posesiune.

Până la îndeplinirea acestei formalități de către moștenitorul fără sezină, posesiunea utilă ad usucapionem începută de defunct rămâne suspendată.

Dar această deosebire ce se face între moștenitorii cu sezină și între cei fără sezină, această situațiune inferioară ce se crează moștenitorilor fără sezină, a determinat pe suprema Curte (Bul. pe 1872, p. 140) să decidă că trimeterea în posesiune are efect retroactiv până în ziua deschiderii moștenirii, soluțiune inadmisibilă, de oarece ficțiunile nu pot exista fără un anume text, ceea ce, în specie, nu există ⁽¹²⁾. De aici urmează că pe când moștenitorii cu sezină au exercițiul acțiunilor posesorii din momentul morții lui de cujus, cei-l'alți moștenitorii nu au acest exercițiu de cât din momentul trimeterii în posesiune ⁽¹³⁾.

Dar soluțiunea universal admisă că moștenitorul cu sezină continuă posesiunea defunctului, fără să facă acte materiale de posesiune, ar putea fi controversată, de oarece art. 60 din legea judecătorilor de pace se referă numai la posesiunea ce întrunește elementele art. 1846 și 1847 C. civ., adică la o posesiune eminentamente materială, care să fie manifestată prin acte externe, căci posesiunea e o chestiune de fapt.

Ast-fel sezină înfrânge o regulă de bun simț juridic, căci, în adevăr, e exorbitant ca cine-va, pe care nu l'ai văzut stăpânind, să-ți opue prescripția sa și o acțiune posesorie. Dar logica ficțiunii trebuie să învingă și nimeni, după cât știm, n'a contestat moștenitorului cu sezină exercițiul acțiunilor posesorii.

Aceasta însă, ne pune în discuțiune acțiunea publiciană, cum e în cazul când, pentru a reuși în revendicare, n'ai altă cale de cât invocând prescripția. Ce se va întâmpla însă când perzi posesiunea înainte de îndeplinirea prescripției? Dreptul roman admitea că prescripția e îndeplinită, deși ea abia începuse și, pe această cale, acel care se găsea în conditione usucapiendi putea exercita acțiunea reală publiciană. Și aici suntem dinaintea unei ficțiuni, căci o posesiune

ce începe, nu e o posesiune terminată și de aceea acțiunea publiciană nu e admisă, de unde și soluția că pârâtul va învinge, dacă va avea o posesiune de un an, chiar dacă reclamantul ar fi avut o posesiune mai lungă. Dacă însă pârâtul n'are o posesiune anală, el nu poate întrerupe posesiunea reclamantului, care va avea o acțiune posesorie ⁽¹⁴⁾.

Urmărind diversele jurisprudențe și soluțiunile doctrinei, am putut vedea câte dificultăți ridică chestiunea sezinei, cum Casația caută să înlăture formalitatea trimeterii în posesiune, cum ficțiunea sezinei a dat naștere altei ficțiuni, după care trimeterea în posesiune are efect retroactiv. În fața tuturor acestor neajunsuri, găsem preferabilă soluțiunea codului italian, după care toți moștenitorii au sezină (art. 1925 C. civ.), căci numai așa egalitatea va fi pentru toți. E necesar însă ca materia sezinei să fie complect tratată, căci un singur articol nu poate răspunde atâtor întrebări. Și tocmai acesta a fost scopul nostru: de a pune în vie lumină dificultățile ce le ridică această instituțiune, de a demonstra că formalitatea trimeterii în posesiune nu e așa de esențială spre a nu putea fi înlăturată de judecătorii cari urăsc amânarea proceselor.

Dorohoi, August, 1907.

ȘTEFAN SCRIBAN

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 23 Mai 1907

Președenția D-lui I. DUCA, Consilier

Obștea locuitorilor Roseti-Volnași și Aristide Agapiade cu Ștefan Petrovici-Armis și alții

Acțiune principală civilă de fals. — Dacă asemenea acțiune există în legislațiunea noastră. — Hotărâri definitive obținute prin fraudă. — Dreptul de a fi revizuite fără a se limita modul dovedirii falsului. — Dacă în acțiunea principală de fals, este nevoie de altă procedură de urmat de cât cea comună. — Abuzul de un drept. — Efectul lui. (Art. 162 și urm. 290 al. 2 pr. civilă; 1201 c. civil; art. 450 pr. penală).

1) *Legiitorul pe lângă constatarea falsului ce se poate face în cursul procesului conform art. 162 și urm. pr. civilă, permite ca actul înfățișat într'o judecată, asupra căruia s'a urmat o dezbateri judecătorească, și care s'a terminat printr'o hotărâre definitivă, să fie în urmă atacat ca fals; că îndoiala s'a ivit numai în privința căei de care partea interesată poate să uzeze, ca să ajungă la constatarea falsului.*

2) *Dacă în adevăr legiitorul nu a înscris într'un text formal dreptul de acțiune principală civilă de fals, de aci însă nu se poate deduce că legiitorul a închis părții calea princi-*

¹¹⁾ Laurent, IX, 223.

¹²⁾ Alexandresco. III. p. 230; Laurent, IX, 239.

¹³⁾ Chebacpi, I, p. 140.

¹⁴⁾ Huc, IV, 416; Laurent, VI, 169—172.

pală civilă când n'a fost în stare, independent de voința sa, să descopere de la prima vedere falsul și când acțiunea penală este stinsă.

3) *Dacă legiuitorul, într'un interes social care reclamă ca să nu se reînceapă aceiași judecată, a edictat art. 1201 c. civil, prin care se acopere o călcare oare-care de formă sau o inichitate învederată, însă el n'a împins această imunitate până a pune la adăpost și acele hotărâri unde prin fraudă și prin delict, pe bază de acte false s'a obținut hotărâre, ci a permis ca în asemenea caz acele sentințe să se poată revizui, fără a limita căile pe care să se poată face dovada falsului.*

4) *Legiuitorul, prin art. 450 pr. penală nu face de cât să repete ceea-ce e coprins în art. 162 și urm. procedura civilă, fără să dispue unde-va că ori-ce altă cale, afară de cele două, este exclusă.*

5) *Atunci când este vorba de o acțiune principală civilă de fals, nu e nevoie de alte reguli de procedură, cele comune fiind îndestulătoare.*

6) *Abuzul de un drept, nu poate avea de efect suprimarea dreptului; că legiuitorul, pentru înfrânarea înmulțirii abuzive a revizuirii, poate prescrie pedepse, iar judecătorul este în drept să condâmne la daune interese pe cei ce ar întreprinde revizuirii temerarii.*

Decizia No. 198/907.— Casată, după recursurile făcute de Obștea locuitorilor Roseti-Volnași și Aristide Agapiade, deciziunea Curții de apel București, s. III, No. 340/906, dată în proces cu Ștefan Petroviță-Armis ș. a.

Curtea,

Ascultând pe d-nii avocați D. Comșa și Pavel Macri în dezvoltarea motivelor de casare invocate de Obștea locuitorilor și de Aristide Agapiade;

Pe d-l avocat Rosental în combateri;

Deliberând,

Asupra primului motiv de casare, invocat de către Obștea locuitorilor Roseti-Volnași și de Aristide Agapiade, în următoarea coprindere:

«Rea interpretare a art. 170 și 171 pr. civ. și a art. 450 pr. pen. Violarea art. 66 al. 4 pr. civ. Prin această deciziune în care se adoptă în totul motivele tribunalului, nu se admite acțiunea civilă pentru constatarea falsului, pe motiv că o asemenea constatare civilă a falsului nu poate avea loc după procedura noastră de cât pe cale incidentală în cursul unui proces în care s'a produs actul. Prin aceasta se violează principiul de drept «că ori-cine are interese are și acțiune», se interpretează rău art. 170 și 171 pr. civ. combinat cu art. 450 pr. pen. De altmintrelea din suprimarea titlului «Faux incident civil» din procedura civ. franceză și din termenii art. 171 pr. civ. română. se vede că, în legislația noastră, alături de falșul criminal, când se suspendă judecata civilă, e numai verificarea scriptelor iar nu și falsul incident civil, cu singura deosebire între actele autentice și cele sub semnătură privată, că primele sunt crezute până la verificare, iar cele de al doilea trebuie întărite prin verificare, ajungându-se ast-fel la un sistem mai logic, acel de a nu mai fi fals de cât când sunt toate elementele delictului.

«Se mai violează art. 66 al. 4 pr. civ. în virtutea căruia

se poate cineva chema în judecată pentru a se constata nevaliditatea unui titlu și deci falsitatea lui.

«Pentru admisibilitatea cererii noastre de a se declara ca fals pe cale principală civilă, certificatul primarului comunei Roseti-Volnași No. 1418 din 1894, am invocat la Tribunal și la Curte principiul de drept după care cel ce are interes legitim are și acțiune. Tribunalul însă și implicit Curtea, adoptând considerentele primei instanțe, au înălțurat acest principiu de drept, pe cuvânt că legiuitorul nostru, prin art. 1173, 1178 c. civ. 162 și următorii pr. civ., 450 pr. pen., singurele relative la constatarea falsității actelor, nu prevăd de cât calea principală penală și pe acea incidentă civilă, și că prin art. 450 pr. pen. căruia îi dă o interpretare limitativă. s'ar exclude chiar în mod neîndoios deși implicit, calea principală civilă. Insușindu-și această argumentare a tribunalului, Curtea comite un exces de putere, nesocotind un principiu de drept fundamental în procedura noastră civilă și interpretând greșit art. 450 pr. penală.

«Tribunalul ale cărui considerente și le însușește Curtea, adaugă că, chiar admitându-se în principiu calea principală civilă, pentru dovedirea falsului ea este totuși inadmisibilă în cazul când actul incriminat a fost deja prezentat într-o instanță terminată printr'o hotărâre definitivă și se cere constatarea falsității lui în scopul revizuirii acelei hotărâri, pe cuvânt că în așa caz s'ar viola puterea de lucru judecat a hotărârilor definitive și s'ar înlesni peste măsură revizuirea lor: prin această argumentare se violează dispozițiile art. 109 al. 2 pr. civ. care admite revizuirea hotărârilor definitive (deși având puterea lucrului judecat), de câte ori ele au fost bazate pe acte dovedite în urmă false, fără a distinge între diferitele căi admisibile în principiu pentru constatarea falsului.

Având în vedere deciziunea supusă recursului din care se constată că Obștea locuitorilor Roseti-Volnași și Aristide Agapiade au chemat în judecată pe Ștefan Petroviță-Armis și Ioniță Drăgan cerând ca, față de dânsii, să se stabilească și să se declare că certificatul cu No. 1412 din 3 Decembrie 1894, liberat de intimatul Ioniță Drăgan, în calitate de primar al comunei Roseti-Volnași, este fals și să fie condamnați solidar la plata sumei de douăzeci mii lei, daune interese;

Având în vedere că reclamantii și-au întemeiat această acțiune pe motivele că, la 1892, întotdeauna în contra lui Petroviță-Armis acțiune pentru revendicarea a 250 stânjeni moșie și pentru plata venitului acelui teren de la 1872—1895, au obținut, în favoarea lor, sentința cu No. 97/96 a trib. Ialomița, prin care Petroviță-Armis a fost condamnat către dânsii să le respecte drepturile lor la acei 250 stânjeni moșie, conform înscrisurilor lor și a hotărârilor definitive, obținute în contra lui Ioan Roseti, ale căruia drepturi le reprezintă Petroviță, și la răspunderea sumei de 562324 lei, venitul acelui pământ pe intervalul sus arătat;

Că, în apel, asupra acelei sentințe, Petroviță-Armis, pentru a scăpa de acea condamnațiune, prezintă o transacțiune, cu data 1 Martie 1888, ce pretindea c'a făcut-o cu cinci locuitori ca mandatarii ai Obștii; că însă Obștea, la judecată, declară că transacția este nulă, ca făcută pe baza unei procuri legalizată de primarul comunei, care n'avea competență să autentifice o astfel de procură, prin care se împuterniceau cei cinci locuitori să transigă și să renunțe la efectele hotărârilor definitive din 1867 și 1868, pronunțate față de Ion Roseti, prin cari li se recunoștea dreptul la cei 250 stânjeni moșie, precum și la efectele hotărârii adusă în apel și la venitul de 562324 lei;

Că instanța de fond, deși recunoaște că acea transacție este nulă, susține totuși că Obștea a executat-o voluntar, iar pentru dovedirea aducerii la îndeplinire de bună voe a celei transacțiuni nule, se întemeiază pe certificatul cu No. 1412/94, liberat de primarul Ioniță Drăgan, și prin care se constată toate faptele pe cari se bazează Curtea de apel ca să decidă că acea executare benevolă a avut loc;

Că, pe femeiiul acestui certificat, Curtea de apel de

București, sect. III, prin deciziunea cu No. 108/900, a reformat sentința cu No. 97/96 a tribunalului Ialomița, prin care Petrovici-Armis era condamnat la respectarea sus arătate drepturi ale Obștii și la plata menționatei sumi, și respinge acțiunea;

Având în vedere că Obștea, după ce i se respinge și recursul făcut în contra acestei ultime deciziuni, atacă, ca fals pe cale principală penală, menționatul certificat;

Că judele instructor al tribunalului Ialomița face instrucțiunea pricinii, și, după ce arată dovezile din care își face convingerea că actul încriminat este fals, și că autorul falsului este Ioniță Drăgan, declară, prin ordonanța cu No. 82 din 1892, că nu se poate da caz de urmărire în contra sus numitului, pentru că delictul e prescris;

Având în vedere că Obștea și Agapiade, pe temeiul acelei ordonanțe, cer revizuirea deciziunii cu No. 108/900 a Curții de București, însă Curtea le respinge cererea ca prematură, pe motiv ca falsul nu se constată printr-o hotărâre judecătorească definitivă, cum prescrie art. 290 al. 2 Pr. civ.;

Că, pentru a dobândi o asemenea hotărâre, reclamantii au intentat prezenta acțiune ca, pe cale principală în civil, singura ce le rămânea deschisă, să se constate definitiv că sus menționatul certificat este fals, ca apoi să facă o nouă cerere de revizuire;

Având în vedere că trib. Ialomița, prin sentința cu No. 291/905, a respins această acțiune ca neadmisibilă; că instanța de apel, prin deciziunea atacată cu recurs, însușindu-și în totul faptele și motivele din sentința primilor judecători, respinge apelul Obștii și al lui Agapiade;

Având în vedere că instanțele de fond, pentru ca să hotărască astfel, au judecat că, în legiuirea noastră, nu există și nu e recunoscută acțiunea principală civilă de fals, și că chiar dacă, în principiu, s'ar admite ființa unei asemenea acțiuni, totuși, în speță, este neadmisibilă, de oarece actul încriminat a fost înfățișat într-o instanță terminată printr-o hotărâre definitivă, cu ocaziunea căreia nu s'a ridicat nici o obiecțiune asupra aceluși act și că astfel nu se mai poate cere constatarea falsului, în scopul revizuirii acelei hotărâri, fiindcă s'ar viola autoritatea lucrului judecat și s'ar înlesni peste măsură revizuirea hotărârilor;

Considerând că art. 290 al. II pr. civ. prescrie că revizuirea se va mai cere dacă judecata s'a pronunțat intețind-se pe niște acte cari erau deja declarate false, pe când părțile se judecău, sau care s'au recunoscut și declarat false în urma judecătii; că dar legiuitorul, pe lângă constatarea falsului ce se poate face în cursul procesului, conform art. 162 și urm. pr. civ. permite ca actul înfățișat într-o judecată, asupra căruia s'a urmat o dezbateră judecătorească, și care s'a terminat printr-o hotărâre definitivă, să fie în urmă atacat ca fals; că îndoială s'a ivit numai în privința căii de care partea interesată poate să izeze ca să ajungă la constatarea falsului; că s'a pretins că afară de cazul când se poate porni acțiunea penală principală în contra autorului falsului, spre a se putea aplica articolul sus citat, fără ca să se lovească autoritatea lucrului judecat, ar trebui ca partea, în civil, să intenteze nu tot aceeași acțiune, ci o alta, în care cel puțin una din cele trei identități să lipsească, cu ocazia căreia să poată îndrepta eroarea comisă în prima judecată, defăimând actul de astă dată ca fals, că reușind astfel să se stabilească definitiv că actul este fals, partea interesată, armată de această hotărâre, ar putea cere revizuirea primei deciziuni;

Considerând că dacă, în adevăr, legiuitorul, pe cale civilă, numai în asemenea caz ar acorda revizuirea pe baza art. 290 al. II pr. civ., n'ar mai fi fost nevoie să legifereze, pentru că condiția sub care se poate exercita această acțiune ar fi, de nu absolut imposibil, cel puțin de o raritate extraordinară; că, de altă parte,

însuși legiuitorul ar fi stimulat pe părți ca să inventeze procese, iar nu să prescrie normele după cari să se judece acelea ce s'ar naște în mod firesc din conflictul de interese dintre cetățeni;

Considerând că, pe lângă acest caz, în care s'ar putea ataca actul ca fals, în urma hotărârei definitive, s'a aflat că judecarea falsului ar mai avea loc și când partea căreia se opune actul public, și-ar fi făcut rezervele sale în privința sincerității constatârilor din acel act;

Considerând că dacă legiuitorul ar fi admis că numai la asemenea întâmplare, și cu excluderea posibilității de a stabili falsul pe cale principală civilă, să se facă constatarea în chestiune, atunci partea care și-ar vedea primejduite drepturile sale în mod iremediabil, de ar lăsa ne atacat în fals actul despre a cărui nesinceritate, cel puțin până atunci, n'ar avea nici un indiciu, dar care ar fi posibil să fie fals, ar fi silită să se defaime de plâsmuit ori-ce act ce i s'ar înfățișa, în cât procesele s'ar termina numai după ce s'ar fi parcurs și calea penală, — o străgânire inexplicabilă, — ori și-ar face rezerve asupra veracității actului, cea ce n'ar întârzia de a deveni o apărare sterio'ipă, — aceiași în toate procesele, — în cât, cu acest mijloc lesnicios, s'ar menaja un nou proces, în care să nu se poată opune autoritatea lucrului judecat;

Considerând că cercetările pentru găsirea acestor ipoteze restrictive în care să se permită constatarea falsului, dând rezultate atât de puțin raționale, este învederat că legiuitorul n'a putut să înscrie acest drept într'un text formal — art. 290 al. II pr. civ. — ca apoi, în practică, să-l facă neaplicabil; că, prin urmare, dacă și în aceste două ipoteze se poate ajunge la stabilirea falsului, — de aci însă nu se poate deduce că legiuitorul a închis părții calea principală civilă, când n'a fost în stare, independent de voința sa, să descopere de la prima vedere falsul și când acțiunea penală este stinsă; că oprirea de la exercițiul unei atari acțiuni ar fi o pedeapsă, ce n'ar avea nici un temei serios; că, înadevăr, ne putându-se imputa nici-o neglijență părții care a dat crezământ unui act legalizat de un funcționar public, pedeapsa aceasta ar fi injustă;

Considerând că și argumentul invocat că, prin o așa procedare, s'ar nimici autoritatea lucrului judecat, întru cât asupra aceluși act s'a pronunțat o hotărâre definitivă, nu e deciziv; fiindcă însuși legiuitorul, în art. 290 al. II Pr. civ., permite să se atace această autoritate a lucrului judecat în numele unui princip de înaltă moralitate;

Că, în adevăr, dacă legiuitorul, într'un interes social, care reclamă ca să nu se reînceapă aceeași judecată, a edictat art. 1201 C. c.; prin care să acoperă o călcare oare care de forme sau o inchitate învederată, însă el n'a împins această imunitate până a pune la adăpost și acele hotărâri unde, prin fraudă și prin delict, pe bază de acte false, s'a obținut hotărâre, ci a permis ca la asemenea caz acele sentințe să se poată revizui, fără a limita căile pe cari să se poată face dovada falsului;

Considerând că instanța de fond mai adaugă că nu se poate obține stabilirea falsului pe cale principală civilă și pentru că art. 450 Pr. penală prevede că falsul în scripturi se defaime numai pe două căi: acțiune principală sau incidentă, adică când procesul e în curs de judecată, și în speță, pricina s'a sfârșit printr-o hotărâre definitivă;

Considerând că acest argument nu întărește teoria adoptată de Curtea de apel, de oare-ce legiuitorul nu face în articolul citat de cât să repete cea ce este coprins în codul civil și în procedura civilă, la art. 162 și urm., fără să dispune undeva că ori ce altă cale este exclusă;

Că, deasemenea, este neexact și motivul invocat tot de instanța de fond, că ființa acțiunii principale civile pentru dovedirea falsului nu rezultă nici din principiile generale, pentru-că zice dânsa, legiuitorul n'a reglementat, cum ar fi trebuit să facă «regulele necesarii exis-

tenței unei ast-fel de acțiuni», — căci, de îndată ce este vorba de o acțiune principală civilă, nu era nevoie de alte reguli procedurale — cele comune fiind îndestulătoare; că, tot ast-fel, legiuitorul, când este posibil ca acțiunea principală penală să se intenteze în contra autorului falsului, după ce s'a pronunțat hotărîrea a cărei revizuire se tinde a se cere, nu indică alte reguli, ci se raportează tot la cele ordinare, prevăzute de procedura penală, și cu toate acestea este constant că se poate ataca actul ca fals pe cale principală penală;

Considerând, în fine, că nici motivul că, acordându-se acțiunea principală civilă pentru dovedirea falsului, s'ar abuza de această acțiune pentru a se facilita revizuirea, nu are importanța voită, întru cât abuzul de un drept, nu poate avea de efect suprimarea dreptului; că legiuitorul, pentru înfrânarea înmulțirii abuzive a revizuirii, poate prescrie pedepse, iar judecătorul este în drept să condamne la daune interese pe cei ce ar întreprinde revizuirii temerare;

Considerând că, în speță, Curtea de apel, declarând fără cuvânt neadmisibilă acțiunea principală civilă pentru constatarea falsului mai sus arătatului certificat cu No. 1412/1094, a comis un exces de putere și a violat art. 290 al. II Pr. civ.;

Că dar acest motiv de casare este fondat și cătă a se admite;

Asupra celui d'al doilea motiv, în următoarea cuprindere:

II. «Rea interpretare a art. 290 al. II Pr. civ. În adevăr instanța de fond spune că nu se poate admite acțiune civilă pentru constatarea falsității unui act care a fost produs deja în justiție, fără a viola autoritatea lucrului judecat rezultând din hotărîrea care s'a dat pe baza aceluși act. Or, art. 290 al. II permite revizuirea când judecata s'a întemeiat pe acte declarate false în urma ei. Va să zică, permite și o declarație în fals a actelor pe cari s'a întemeiat judecata, ceea ce implică și o acțiune pentru a ajunge la o asemenea declarație. Instanța de fond face o distincție care nu e în art. 290 al. II permițând declararea falsității unor asemenea acte numai pe cale (principală) penală, dar nu și pe cale civilă.

«Am mai invocat la tribunal și la Curte, dispoziția art. 66 al. 4 din noua Pr. civilă, care pe lângă ancheta *in futurum*, înființează și o acțiune anume de constatarea validității și nevalidității actelor, falsitatea formând o cauză saū chiar o specie de nevaliditate.

«Tribunalul însă, pe ale cărui considerante le adoptă Curtea, ne-a respins și acest mijloc, pe cuvânt că dispoziția în chestiune n'ar privi de cât actele sub semnătură privată, că ea n'ar avea aplicare de cât în interesul de a nu dispărea elementele unei constatări al cărei rezultat e menit a servi la un proces viitor, și că, în tot cazul, acțiunea înființată prin art. 66 al. 4 nu poate duce la o hotărîre având puterea lucrului judecat asupra falsului, necesară pentru admiterea revizuirii.

«Prin această argumentare se violează, interpretându-se greșit dispoziția art. 66 al. 4 Pr. civ. care nu face nici o deosebire în privința formei actelor, nici în privința naturii interesului reclamantului, și care nu exclude, ci din contră, implică o hotărîre definitivă cu puterea de lucru judecat asupra validității saū nevalidității actelor făcând obiectul acțiunii anume înființate în acest scop».

Considerând că stabilindu-se că, din principiile generale, reese că partea care are interes are și acțiune, afară de cazurile în cari legea dispune alt-fel, este inutil a se mai cerceta dacă, prin art. 66 al. 4 Pr. civ., nu s'a acordat, în mod formal, calea principală civilă pentru a se constata nevaliditatea unui titlu, în speță certificatul menționat;

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

Notă. — Daū complectă mea adesiune acestei decisiuni pe care aș fi iscălit-o fără nici-o îndoială. În chestiunile clare judecătorul trebuie să se su-

pună legii or cât de nedreaptă ar fi soluțiunea la care ar ajunge, căci, *judex secundum leges, non de legibus judicat.*

Dar când legea fiind incompletă nu prevede cazul de rezolvat, or prevăzându-l, textul său este obscur așa în cât permite discuțiunea, atunci fără nici-o îndoială, judecătorul trebuie să dea soluțiunea cea mai socială, adică cea mai conformă cu echitatea.

Și e natural să fie așa.

Legiuitorul cată să prevadă și să se apropie cât se poate mai mult de dreptul natural cu legislațiunea sa pozitivă, când el nu reușește în aceste scopuri, trebuie ca judecătorul să l completeze. De aceea îmi place această decisiune și doresc ca instanțele noastre judecătorești, și în special Inalta Curte de Casațiune să dea astfel de decisiuni drepte, căci decisiunile nedrepte slăbesc respectul autorității și prepară spiritele spre idei anarhice.

Deja e o nenorocire, când judecătorul e *silit de lege* să dea o soluțiune nedreaptă, fiind-că legea este reū alcătuită, dar când și judecătorul vine să mai adauge prin interpretările sale, în casurile obscure or neprevăzute de legiuitor, numărul hotărîrilor certate cu echitatea, atunci răul e și mai mare, căci el trădează în loc să ajute pe legiuitor în scopurile sale sociale.

Și acum viū la problema rezolvată de Inalta Curte de Casațiune s. I prin decisiunea sa 198/907.

Există în legislațiunea noastră puțința de a intenta acțiune civilă pentru constatarea falsului pe cale principală?

Trib. Ialomița prin sentința sa 291 din 26 Maiū 1905, și Curtea de Apel București s. III prin decisiunea 340 din 1906, aū hotărât că nu, iar Inalta Curte de Casațiune prin decisiunea sa 198 din 23 Maiū 1907, a admis soluțiunea contrarie.

Sub punctul de vedere al echității, cred că nici Tribunalul, nici Curtea de Apel nu contestă că soluțiunea Curții de casațiune e preferabilă. În adevăr, ca o persoană vinovată de fals să scape de pedeapsă prin prescripțiune, deja este un fapt regretabil, dar ca falsificatorul saū complicele său să poată profita de falsul lor fără ca victima să se poată adresa justiției și să capete dreptate, iată un lucru care ar fi absolut nedrept și care nu trebuie să se întample în o societate bine organizată. Trebuie să existe un text formal, și în afară din orî-ce controversă, pentru ca să admitem o astfel de soluțiune.

Acest text formal nu-l găsim nicăeri.

În loc de text, Curtea de Apel opune raționamente.

Voī spune clar părerea mea: *nu admit raționamente, când ele conduc la o nedreptate*, pentru acesta eū cer un text de lege formal, și în afară

de orî-ce discuțiune, căci numai legiuitorul printr'un text clar de lege poate fi o scusă pentru soluțiunile nedrepte ale judecătorului.

Dar să mergem mai departe și să discutăm raționamentele prin care Curtea de Apel susține că în legislațiunea noastră nu ar exista o acțiune principală de fals pe cale civilă.

Se pretinde mai întâi că dacă s'ar admite afirmativa, s'ar aduce atingere autorității lucrului judecat, fiindcă partea câștigătoare ar putea cere în urmă revisuirea judecății.

Dar, legiuitorul a permis formal prin art. 290 al 2 Pr. civ., violarea autorității lucrului judecat, când partea câștigătoare a recurs la acte false pentru ca să câștige procesul, și tocmai în această ipotesă suntem în cazul nostru. Și notăm că legiuitorul permite revisuirea în ambele cazuri; atât în cazul când actul era deja declarat fals în timpul judecării procesului, cât și în cazul când nu era declarat fals, ci s'a constatat în urmă falsitatea lui.

Această falsitate care se dovedește în urma judecării, nu se poate declara judecătorește de cât pe cale principală, fapt evident pe care nimănui nu-l contestă. Se susține însă că această cale principală nu poate fi de cât *calea penală*, și cu nici un chip calea civilă. Această părere, a Trib. Ialomița și a Curții de Apel București s. III-a, are în favoarea sa autoritatea lui Carnot, care spune clar :

«Li doit toujours être procédé sur le faux principal par la *voie criminelle*»¹⁾.

Nu cred că părerea lui Carnot este întemeiată. De și distinsul penalist francez trimite la art. 448 și următorii din cod. de procedură penală franceză, nicăeri însă în aceste articole legiuitorul nu zice ceia ce afirmă Carnot, că falsul principal nu s'ar putea dovedi de cât pe cale penală.

Și nici nu putea să zică legiuitorul așa ceva.

În adevăr, legiuitorul nu se poate să fi fost atât de naiv ca să nu știe că nu totdeauna calea penală este cu putință.

Nu mai vorbesc de prescripțiune, care împiedicând calea penală, împiedică în același timp calea civilă; dar în afară de aceasta, în cas de nedescoperire a autorului falsului, or în cas de încetarea sa din viață, calea penală este cu neputință. Și fiindcă autorul său întrebuițătorul falsului a încetat din viață, închide-vom oare or ce cale de repararea daunei, suferită de victima falsului? Cu această teorie ajungem la o soluție periculoasă și contrarie intereselor sociale.

În adevăr, să presupunem că un falsificator a

ajuns să obțină o hotărîre definitivă pe baza unor acte false, pe care a și executat'o, și că, în urmă, victima falsului a isbutit să dovedească falsitatea actului. Spre a evita judecata, condamnarea și desonorarea falsificatorului, ea se duce la el, și i cere repararea voluntară, arătându-i și dovezile zdrobitoare pe care le posedă. În acest cas, spre a evita o condamnățiune și penală și civilă falsificatorul se poate sinucide, și cu modul acesta, generoasa și miloasa victimă își va pierde definitiv dreptul său, și va avea și mustrarea de conștiință că a provocat o sinucidere.

E oare admisibil ca legiuitorul să fi voit acest lucru? Unde e textul care să-l spună în mod clar și în afară din orî-ce controversă?

Din contră textul legii spune contrariul. În adevăr art. 8 spune clar că «*acțiunea privată se poate urmări de o dată cu cea publică și înaintea acelorași judecători, ea se poate intenta și singură, în parte, înaintea judecătorilor civili*».

Prin urmare partea vătămată prin infracțiune are un drept de opțiune, și adăogăm că nu calea penală, ci cea civilă este calea ei normală, căci ea urmărește despăgubire iar nu pedeapsă, și se poate chiar ca faptul vătămător să nu fie repressibil. Dar, când, din vre-o întâmplare oare care, de exemplu din cauza morții infractorului, calea penală e închisă, este afară din orî-ce îndoială că-i rămâne deschisă calea civilă. Ar fi în adevăr straniu, ca din o simplă facultate dată de lege în *interesul public* că Ministerul public să aibă pe lângă sine un ajutor prețios, să se deducă o abatere de la principiul general de drept că oricine suferă o vătămare, are drept de acțiune. Acest drept de acțiune care există când vătămarea provine dintr'un fapt civil, legiuitorul l'ar suprima oare fiindcă vătămarea provine dintr'o infracțiune? Cu alte cuvinte legea ar da un premiū acelor care comit fapte represive?

În conștiință spunem că nu credem acest lucru, ne trebuie un text clar și formal pentru ca să ne putem convinge, că legiuitorul a voit să trateze mai bine pe infractori de cât pe cei care comit delictes saū quasi delictes civile.

Ne resumăm dar în aceste cuvinte.

Partea vătămată prin infracțiune are conform art. 8 Proc. pen., un drept de opțiune, când însă din vre-o împrejurare una din aceste căi, de exemplu cea penală, este închisă, ea are drept să urmeze calea civilă, afară de cazul când legiuitorul pentru un motiv de ordine publică, cum este în cas de prescripțiune, le închide pe amândouă. Dar pentru închiderea unei căi, mai cu seamă pentru *închiderea ambelor căi*, trebuie un text formal, și în afară de orî-ce controversă, căci de oare-ce legiuitorul în mod formal dă dreptul de acțiune

¹⁾ Carnot, de l'Instruction criminelle 2-ème ed., Paris, 1830, t. III, p. 260.

și mai ales pe cel de opțiune, trebuie dat un text formal care să-l ia.

Acestea sunt principii juridice, credem, în afară de ori-ce contestațiune.

În van se vorbește de autoritatea lucrului judecat; legiuitorul nu a introdus-o pentru falsificatori, se vede foarte clar din art. 290. Proc. civ. Iar în cât pentru oamenii cinștiți ei n'au să se teamă de această acțiune. Că acțiunea poate fi une-orî vexatorie, și de pură șicană, nu o contestăm, dar acest inconvenient există în ori-ce acțiune intentată, și mai ales în dreptul de citațiune directă, formal recunoscut de legiuitorul penal.

Încă un argument în favoarea opiniei pe care o susținem se poate trage din art. 12 Proc. pen. Acest articol spune clar că moartea stinge acțiunea publică, iar acțiunea privată se poate exercita contra moștenitorilor. Dacă s'ar admite sistemul Curței de apel moartea prevenitului ar stinge; în ipotesa pe care o discutăm, nu numai acțiunea publică, ci și acțiunea privată, căci de oare-ce acțiunea privată de fals nu s'ar putea intenta nici înaintea trib. penale, nici înaintea celor civile, ea ar fi în realitate o acțiune stinsă, și stinsă prin moartea prevenitului. Este oare admisibil acest lucru față cu textul formal al art. 12 Proc. penală și al motivelor care l'au dictat?

Se mai invoață contra părerii pe care o susținem, textul art. 450 Proc. pen. care zice că falsul în scriptură se poate defăima prin acțiune principală sau incidentă, «și în acest din urmă caz pe cale criminală sau pe cale civilă».

Dar ce argument se poate trage din acest articol?

Prin a contrario din partea sa finală se poate zice că numai defăimarea incidentală se poate face pe ambele căi, pe când cea prin acțiune principală nu se poate face de cât pe o singură cale.

Negreșit că prin raționamentul a contrario ajungem la această concluziune, dar pe lângă că raționamentul a contrario nu e bun de cât atunci când conduce la regulă generală, cea ce nu e în cazul nostru, mai e încă de observat că art. 450 Proc. pen., nu spune anume care din cele două căi nu se pot exercita prin acțiunea principală. Și se poate prea bine susține că legiuitorul să fi voit să interzică calea penală, iar nu pe cea civilă, din cauza că interzicând pe cea penală, pericolul nu e mare, de oare-ce Ministerul public rămâne liber de a intenta acțiunea publică pentru pedepsire la trib. penale, iar partea vătămată, acțiunea civilă pentru despăgubire la tribunalele civile. Pe când din contră dacă se închide calea civilă, partea vătămată e expusă a acuză de falsificator pe un om în contra convingerii sale, și

căzând să fie supusă la pedeapsa calomniatorilor.

Prin urmare, chiar admitând raționamentul a contrario din art. 450, totuși nu rezultă neapărat că acțiunea principală de fals trebuie să fie tot-d'auna penală; se poate tot prin raționamentul a contrario susține că acțiunea principală de fals trebuie să fie tot-deauna civilă.

Și ar fi poate chiar un motiv pentru a admite această soluțiune, acela ca partea care a pierdut un proces, să nu facă presiune prin amenințare de proces penal de fals, asupra câștigătorului.

Or-cum ar fi, nu prin deducțiuni forțate și prin raționamente a contrario se poate admite violarea și răsturnarea principiilor generale ale procedurii civile și penale.

Și mai cu seamă nu prin raționamente se poate admite ca să se violeze cele mai elementare principii ale echității.

În adevăr, ar fi monstruos ca în anul 1907, legislațiunea noastră să fie atât de defectuoasă în cât atunci când un magistrat imparțial, judecătorul de instrucțiune afirmă că actul e fals, falsificatorul nu numai să scape de pedeapsă, dar chiar să se bucure în liniște de produsul infracțiunii sale, fără ca să fie vre-un mijloc de reparare a nedreptății. Ne am revolta chiar, dacă păgubașul ar fi un avut, și falsificatorul un sărac, dar când păgubașii sunt niște muncitori țărani și infractorii sunt avuți, lucrul ne pare absolut monstruos.

Felicităm dar pe Curtea de casațiune secția I, pentru această deciziune care o onorează. Regretăm însă că nu putem felicita și pe Curtea de casație secția II într'o ipotesă analogă de care vom vorbi mai târziu.

I. Tanoviceanu

BIBLIOGRAFII

A apărut: CODUL GENERAL AL ROMÂNIEI, coprinzând: codurile, toate legile și regulamentele uzuale în vigoare 1856-1907, în 3 volume, adnotate cu jurisprudența română, de d-l Hamangiu, revăzute, complectate și aduse la curent până la zi, elegant legate în piele flexibilă.

De vânzare la *Curierul Judiciar*, Calea Rahovei 5, București.

Se expediază la cerere, contra valoare mandat poștal sau ramburs.

Prețul lei 40 câte-și trele volumele.